

Med bidrag från

2018

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

Utvecklingsprojekt

Inkluderande lärmiljöer i förskoleklass till årskurs 6

Skolform: Grundskola

Målgrupp: Elever med språkstörning, ADHD, ADD och autism

Verksamhetens namn: Kungsgårdsskolan Säter
Skolhuvudman: Sätters kommun
Projektperiod: 2018-01-01 till 2018-12-31

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Bakgrund.....	4
Behov.....	5
Målgrupp och omfattning.....	5
Forskning och eller beprövade erfarenheter.....	5
Projektets syfte och mål	5
Syfte.....	5
Mål	6
Genomförande och delaktighet.....	6
Genomförande	6
Delaktighet	8
Uppföljning av projektets mål	8
Analys och resultat	9
Rekommendationer	10

Sammanfattning

Projektets övergripande syfte har varit att höja pedagogernas kompetens, öka samarbetsförmåga och skapa samsyn och ett gemensamt förhållningssätt som utgår ifrån organisationsnivån istället för att enbart fokusera på individnivån. Därigenom hitta bra strategier i undervisningen.

Projektet har utgått från att stärka kunskap och medvetenhet kring sitt eget ledarskap för att möta alla elevers olika förutsättningar i lärsituationer, speciellt vid språkstörning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Detta eftersom det fanns en utmaning i att hantera olika elevers behov vid affektutbrott och för att minska personalens känsla av frustration, otillräcklighet och stress. Tankar på projektet började växa fram 2016 och landade i en organisatorisk satsning för all personal under året 2018 som utmynnade i ett gemensamt medvetet arbete i alla skolans lokaler för en inkluderande lärmiljö.

För att kunna genomföra detta har specialpedagog och speciallärare samplanerat med rektor kring olika insatser på arbetsplatsträffar och A-dagar förutom de veckovisa arbetslagsmötena. All personal på skolan har deltagit i det kalendarieförda årshjulet och därigenom har kontinuitet över tid skapats. I arbetet har vi bland annat utgått ifrån SPSM:s ”Stödmaterial och studiepaket” och ”Tillgänglighet, delaktighet och inkludering”. Under A-dagar har fokus varit inkluderade lärmiljöer för att få det djup vi eftersökte. Projektet har lett fram till gemensamma rutiner vid skoldagens start samt lektionsstart och lektionsslut. Avskalade och mer ordningsamma klassrum med tydligare struktur. Tydligare och frekventare dokumentation av extra anpassningar.

En slutsats vi kan dra av det här projektet är att samarbetsförmågan ökat samt att det finns en större förståelse och medvetenhet kring hur lärmiljö och arbetssätt utformas för att gynna alla elever i skolan.

Bakgrund

Kungsgårdsskolan är en kommunal F-6 grundskola och grundsärskola med 436 elever, med 60 anställda pedagoger, det vill säga klasslärare, ämneslärare, resurslärare, speciallärare, specialpedagog, lärarassistenter med socialtärkande uppdrag, förskolelärare och fritidspedagoger, samt fyra elevassistenter från Centrala Elevhälsan.

Skolan består av 5 utspridda byggnader, matsal och idrottshall finns i närheten. De flesta av skolans elever delar på gemensam skolgård. Organisatoriskt kan det vara svårt för arbetslagen att mötas på ett naturligt sätt eftersom årskurserna ligger utspridda i olika hus och på olika våningar. På skolan finns det 52 elever som på olika sätt påverkar och utmanar skoldagen mycket.

Projektidén växte fram under läsåret 2016/1017 då skolledning och Elevhälsateamet i samarbete i EHT, A-dagar och i den dagliga verksamheten med lärare såg och fick information om utmaningar i mötet med elever med olika funktionsnedsättningar. Ledarskap och förhållningssätt behövdes förstärkas utifrån ett inkluderande perspektiv.

Under flera år har skola och Elevhälsa arbetat aktivt för att öka förståelsen för barn i behov av särskilt stöd genom olika punktinsatser och försökt öka kunskapen om barn i behov av särskilt stöd genom ex SPSM:s material och gemensamma föreläsningar på studiedagar. Med ny skolledning 2016 ville vi göra något gemensamt med det vi såg på skolan och intensifiera arbetet med samtliga anställda på skolan och att skolledning och centrala Elevhälsan stod ansvariga för ett långsiktigt, kontinuerligt arbete med förhoppning om att öka ett inkluderande förhållningssätt på hela skolan, dvs. öka kunskapen gällande barn i behov av särskilt stöd både vad gäller individuella anpassningar men även utifrån bemötandets- och lärmiljöns betydelse. Resurser och stöd fanns organiserade men bidrog inte till att inkluderande lärmiljöer stärktes då stöd och kunskap inte omsattes i praktisk handling i arbetslagen. Gemensamma beslut och överenskommelser hölls inte hela vägen vilket resulterade i att alla elever inte erbjöds en optimal lärmiljö. De kunde få tips och material serverade men det användes inte alltid. Vi såg att klassrumsmiljön kunde anpassas mer, trygghet kunde ökas och studiero stärkas. I diskussioner kom det fram att fanns ett stort individperspektiv och att det inkluderande förhållningssättet varierade stort. Behov av speciallärarhjälp och extra resurser som elevassistenter var stort. Pedagogerna uttryckte hög stress och otillräcklighet i sina arbetssituationer. Elevernas affektutbrott kunde påverka stora delar av skolan. Elever med bland annat språkstörning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar behövde inkluderas och lyckas i inlärningssituationer och få stöd i sociala situationer.

Tryggheten behövde stärkas under skoldagen och gemensamma rutiner/regler som stärkte förutsägbarheten i olika situationer. Vi tyckte oss se att en röd tråd var

nödvändig och ville organisera och satsa på ett kontinuerligt medvetet arbete för att hela personalstyrkan skulle ha en samsyn och kunskap om lärmiljöns hela betydelse för alla barn. Pedagogerna på skolan behövde höja kompetensen i att arbeta utifrån organisationsnivå i lärmiljön istället för att fokusera på individnivå för att hitta bra strategier för alla barn under hela skoldagen. Utmaningen var att öka kunskapen om språkstörning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar för att förstå betydelsen av hela lärsituationen. Så att pedagogerna kunde anpassa sin lärmiljö bättre och därigenom minimera affektutbrott och öka arbetsron samt sänka pedagogernas känsla av frustration, otillräcklighet och känsla av hög stress. Därför såg vi en vinst i att göra ett projekt som riktas mot inkluderande lärmiljöer.

Behov

- Stärka kunskap och medvetenhet kring sitt eget ledarskap och agerande för att möta alla elever på ett professionellt sätt. Det finns behov av att kunna möta elevers olika förutsättningar i lärsituationerna.
- Öka samsyn i förhållningssätt och lärmiljöer utifrån forskning och beprövad erfarenhet. Vi ser i dagsläget att vi inte har alla elever med bland annat språkstörning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inkluderade varken i inläring eller sociala situationer under skoldagen.

Målgrupp och omfattning

52 elever varav 19 flickor och 33 pojkar.

Forskning och eller beprövade erfarenheter

Forskare som vi relaterar till i vårt arbete är bland annat Bo Hejlskov Elvén, Vygotskij/Strandberg, Ulf Blossing, Ulrika Aspflo, Linda Jensen, Claes Nihlholm, Kerstin Göransson, Bengt och Elisabeth Persson samtidigt som vi använt oss av beprövade erfarenheter. Utifrån Specialpedagogiska skolmyndigheten har vi använt oss av filmserien om stödmaterialet ”Stödmaterial och studiepaket” och ”Tillgänglighet, delaktighet och inkludering”. Fortbildningsdagar har bestått av föreläsningar och arbeten i grupper tillsammans med Per Skoglund för SPSM. Allt detta har legat som grund i våra diskussioner för att hitta bra lärmiljöer och tänka ur ett vidare, organisatoriskt perspektiv.

Projektets syfte och mål

Syfte

Syftet är att höja pedagogernas kompetens, öka samarbetsförmåga och skapa en samsyn och ett gemensamt förhållningssätt som utgår från organisationsnivån istället för att enbart fokusera på individnivån. Därigenom hitta bra strategier för att möta alla elever i undervisningen och öka tryggheten på skolan.

Mål

- Öka måloppfyllelsen genom ökad inkludering.
- Öka kunskapen hos alla pedagoger om lärmiljöns och ledarskapets betydelse.
- Öka kunskapen hos samtliga vuxna om NPF-problematik och språkstörning och hur de svårigheterna yttrar sig i klassrummen, så att pedagogerna får bra verktyg för att möta det och få studiero i klassrummet. Att det genomsyras i hela skolan och att det blir kännbart för eleverna under hela skoldagen.
- Stärka ledarskapet i klassrummet och öka samarbetet mellan pedagoger på skolan.
- Öka förståelsen för bildstöd och att arbeta språkstärkande över lag har betydelse i alla ämnen.
- Ge en samsyn hos samtliga pedagoger för skolans gemensamma elever, flytta fokus från individperspektiv till vad jag som pedagog kan göra för att förbättra situationen för eleven i grupp- och organisationsnivå.
- Genom att öka kunskapen om språkstörning, ADHD, ADD och autism öka förståelsen för lärmiljöns betydelse för en god inkludering.
- Öka glädjen på skolan.

Genomförande och delaktighet

Genomförande

Skolledningen planerade in det riktade arbetet för Inkluderande lärmiljöer med start i januari 2018 för hela kalenderåret. Under läsåret har vi haft 10 kompetensutvecklingsdagar som alla handlat om inkluderande lärmiljöer på olika sätt. Avstampen började den 8 januari med en föreläsning av Per Skoglund från SPSM, i samarbete med förvaltningsledning/skolchef och all personal för att öka förståelsen, samsyn och kunskapen om inkluderingens betydelse i ett barns liv.

På en arbetsdag den 9/1 – 2018 fanns all skolans personal med och diskuterade delaktighetsmodellen tre kulturer och sex aspekter utifrån boken ”*Delaktighet – ett arbetssätt i skolan*” utgiven av Specialpedagogiska skolmyndigheten. För att pedagogerna skulle kunna fördjupa sig i delaktighetsmodellen beställdes boken till alla i personalgruppen. Vid projektets början fick alla pedagoger en varsin loggbok för att kunna skriva egna reflektioner under arbetet med SPSM:s material. Loggboken var med varje vecka syftet med dem var inte i första hand att lämna dem vidare utan att de skulle få syn på sitt eget lärande och utveckling.

Vi inledde arbetet med att all skolpersonal fick tid på en A-dag för en rundvandring med i våra olika lärmiljöer för att få en bild av hur våra olika klassrum såg ut på vår skola och ta del av varandras reflektioner om hur våra miljöer kunde förbättras. En sammanställning gjordes som visades för alla på en gemensam arbetsdag. Utifrån det blev det allmän storstädning och rensning av inte minst klassrum, grupprum och tamburer för att signalera ordning och reda samt skapa lugnare miljöer för eleverna. En del av åsikterna som kom fram från den dagen tog man tag i direkt, till exempel byggdes nya hyllor av slöjdlärare, gardiner kom upp där det tidigare varit tomt och material beställdes som en gemensam grundutrustning till alla klassrum. Allt med förhoppning om en bättre lärmiljö.

Skolledningen gjorde en organisatorisk förändring för hela skolan januari 2018 genom att starta en flexibel undervisningsgrupp med mycket anpassad lärmiljö där det anställdes mer personal speciellt riktade till undervisningsgruppen. Deras kompetens var en speciallärare och två personer med socialpedagogisk bakgrund med förhoppning om att skapa en lärmiljö som är anpassade för elever i stora pedagogiska utmaningar där klassrummet inneburit överkrav för eleverna. Syftet med undervisningsgruppen var att ta ner stressen hos eleverna så att de kan tillgodogöra sig utbildningen bättre och ta med sig den erfarenheten och tryggheten in i klassrummet.

För att öka kunskap och samsyn om vad dessa barn behöver användes några APT-tider för fritidspersonal för att involvera alla i arbetet. Som ett led att synliggöra ett pedagogiskt ledarskap köptes boken *"Beteendeproblem i skolan"* av Bo Hejlskov Elvén (2014) in till alla i fritidshemmets personal. De har inte samma förutsättningar att ingå i skolans pedagogiska möten under eftermiddagstid och fick därför egen reflektionstid under förmiddagar under ledning av specialpedagog från Elevhälsan. Inför de träffarna fick de inläsningstid från skolledningen för att kunna genomföra projektet och ta till sig texten.

För att konkretisera hur en generell språkstörning kan påverka ett barn tog vi kontakt med Elevhälsans talpedagog som höll en föreläsning om språkstörning för personalen.

I mars hade vi återigen en föreläsning med Per Skoglund, SPSM, som riktades till Elevhälsopersonal och skolledning.

Pedagogerna har arbetat med SPSM:s stödmaterial "Stödmaterial och studiepaket" och "Tillgänglighet, delaktighet och inkludering". Under arbetets gång var specialpedagog och speciallärare handledare för projektet. "Stödmaterial och studiepaket" arbetade skolan med under A-dagar, samtidigt som det kontinuerligt under läsåret arbetades med "Tillgänglighet, delaktighet och inkludering" via arbetslagen varje vecka. Under läsårets A-dagar fick personalen utbildning av

både skolchef och skolledning utifrån inkluderande lärmiljöer, det var ett medvetet val att vara kvar i samma sak för att få det djup som vi eftersökte.

Under arbetets gång framkom behovet av gemensamma mallar och dokumentationsplats för extra anpassningar för att samtliga pedagoger runt eleven skulle få tillgång till det. Detta ledde till ökad likvärdighet på elevens olika lärmiljöer.

Vid läsårets start hösten 2018 tog skolledningen ett gemensamt beslut där det blev bestämt att alla pedagoger ska starta skoldagen och lektionerna på ett gemensamt sätt för att få en röd tråd i strukturen på skolan, oavsett yrkesroll eller skolbyggnad. Ett basutbud på bildstöd delades ut till samtliga undervisningslokaler. Utöver det har personal fått ge önskemål på bilder som de känt behov av i sin undervisningsgrupp.

Klassrummen fick en basutrustning bestående av ergonomiska sittdynor, hörselkåpor, samt vid behov olika taktilbollar. Hörlurar till samtliga iPads och datorer, InPrint installerades på alla skolans datorer.

Mjuka absorberande bänkskärmar beställdes för att skapa förutsättningar till avskärmning i klassrummet. Läslampor köptes in till några grupprum för att få riktad belysning.

Delaktighet

Elever, pedagoger, elevassistenter, lärarassistenter med socialstärkande uppdrag, trygghetsteam, skolledning och elevhälsateam har alla varit delaktiga i arbetsprocessen för att hitta bra strategier för att möta alla barn i undervisningen.

Elever har medverkat genom samtal via samtalsmattor och observationer i klassrummen. Deras röster syns i skolans trygghetsenkät och utifrån deras upplevelse av trygghet under skoldagen har vi gjort förändringar på hela skolan som vilar på dem.

Uppföljning av projektets mål

Genom att jämföra och dra slutsatser av observationer över tid, olika utvärderingar och reflektioner från berörda pedagoger under arbetets gång har vi följt utvecklingen i förhållningssätt.

Vi jämför måluppfyllelse över tid vilket leder att arbetet behöver fortsätta på samma sätt för att vi ska kunna följa elevernas kunskapsutveckling och dra slutsatsen av lärmiljöns betydelse över tid och för att kunna se om det påverkar elevernas förutsättningar att nå högre måluppfyllelse.

Vi jämför elevintervjuer över tid för att kunna se om det leder till ökad trygghet under skoldagen. Vi får jämföra innehållet på diskussioner i arbetslagsträffar över tid. Jämföra utformandet av inkluderande lärmiljöer och pedagogiskt ledarskap över tid.

Rundvandringen i våra olika lärmiljöer, den kontinuerliga veckoträffen med arbetslagen där vi kontinuerligt diskuterat lärmiljöns betydelse och arbetat aktivt för att öka kunskapen om NPF- och språkstörning har varit av stor betydelse för utvecklingen på skolan.

Analys och resultat

Genom en medveten satsning där tid och pengar har använts till specialpedagog och speciallärare för att arbeta med skolans personal under hela kalenderåret har vi fått en djupare förståelse och ökat samarbete hos pedagogerna, som nu visar sig genom att pedagogerna tittar mer på sig själv och sitt förhållningssätt än tidigare, mer självreflekterande. Individperspektivet var starkt genomsyrat tidigare och med den förslag på olika lösningar utanför klassrummet för att möta de elever som skolan hade svårt att nå. Vi ser och hör nu från pedagogerna att de oftare räknar in sig själva och sin miljö som viktiga faktorer för lyckad inkludering.

Ökad kunskapen hos pedagogerna om miljöns betydelse har lett till en gemensam morgonrutinen på skolan med samma struktur i varje klassrum. Den tydliga lektionsstrukturen har bidragit till att elever och personal känner en trygghet och en igenkänningsfaktor i arbetssättet oavsett vilket rum eller årskurs man är i.

Vår samsyn om hur klassrummen ska se ut har ökat dvs:

- Gemensamma rutiner vid skoldagens start samt lektionsstart och lektionsslut.
- Ett mer avskalat och ordningsamt klassrum med ordning och struktur.
- Dokumentation av extra anpassningar har blivit tydligare och mer frekvent genom gemensamt verktyg i lärplattformen.
- Mer bildstöd för förutsägbarhet av skoldagen och lokaler för eleverna.
- Grunduppsättning med hjälpmedel finns lättillgängligt i varje klassrum.
- Gemensamma rutiner för matsalssituationen där ljudmiljön är det primära i planeringen.

Planen efter projektet är att skolans pedagoger ska bli bättre på att se till organisationens betydelse och att den blir naturlig och genomsyrar hela verksamheten. Att pedagogerna sprider sitt förhållningssätt till ny personal som börjar på skolan och att den blir en stabil stomme som hela skolan är uppbyggd

kring. Att det finns ett tydligt arbetssätt där man tittar på organisationen och sig själv som ledare i första hand när man behöver göra Anpassningar.

Utifrån projektarbetet har skolan skapat en flexibel undervisningsgrupp vid namn Studiero för att bättre möta upp elevernas behov och förutsättningar. Lärmiljön har utformats mycket medvetet utifrån ljud- och ljuskänslighet och fungerar som en modell för utvecklande av inkluderande lärmiljöer på resten av verksamheten i skola och fritidshem. Syftet var att bidra till elevers utveckling mot kunskapskraven genom förebyggande och främjande arbete med en lärmiljö som främjar studiemotivation, arbetsro, uppmärksamhet och koncentration. Satsningen har fallit väl ut och är en stor framgångsfaktor för skolans arbete. Arbetssättet för pedagogerna i den flexibla undervisningsgruppen sprids genom att de arbetar med elever och därigenom bygger samarbete med övriga pedagoger i arbetssätt, förhållningssätt och elevers delaktighet.

Rekommendationer

Att all personal involveras i utvecklingsprocesser som ska leda till varaktig förändring. Vi har sett fördelar med att specialpedagog har vid andra tidpunkter aktiverat fritidshemmets personal i fördjupningsarbetet kring inkludering och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Projektet har förstärkt vårt normala arbetssätt på skolan och gett möjlighet till fördjupning, bredd och reflekterande arbetssätt och förhållningssätt. Förutsägbarheten i lärmiljön är av stor vikt, speciellt i arbetet kring elever med bland annat språkstörning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, den förutsägbarheten är viktig för alla barn.

Att implementera ett nytt förhållningssätt tar tid, därför är det av stor vikt att arbetet fortskrider långsiktigt. En gemensam syn gällande struktur och rutiner är av stor vikt för en hållbar utveckling. Skolledning kommer därför att fortsätta sätta fokus på inkluderande lärmiljöer och organisera för delaktighet och ansvarstagande hos samtliga på skolan. Utifrån vårt arbete kommer vi exempelvis att fortsätta med pedagogiska rundvandringar. Vi kan rekommendera att man skapar blandade grupper utifrån skolans olika kompetenser där man tillsammans tittar på den miljö som vi vistas i dagligen för att med nya gemensamma ögon få en samsyn kring hur lärmiljöns betydelse påverkar både elever och personal.